

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania M.A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 sierpnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawcy M.A. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C. o emeryturę.

Jako okoliczności bezsporne Sąd Okręgowy podał, że M.A. w dniu 13 czerwca 2014 r. złożył wniosek o emeryturę i oświadczył, że nie jest członkiem OFE. Za organem rentowym uznał za udowodniony, według stanu na dzień 1 stycznia 1999 r., ogólny staż ubezpieczeniowy wynoszący łącznie 24 lata, 3 miesiące i 26 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący 22 lata i 9 dni. Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że M.A. od 26 października 1973 r. do 31 grudnia 1998 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie „N.” w T. (przekształconym następnie w „N.” S.A. i ostatecznie w P. S.A. w W.). W

trakcie tego zatrudnienia M.A. od 1 sierpnia 1984 r. do 31 sierpnia 1984 r. korzystał z urlopu bezpłatnego udzielonego na jego wniosek. Wnioskodawca był kierowany przez pracodawcę do pracy za granicą, najczęściej do Libii. W ocenie Sądu Okręgowego zasadnie organ rentowy nie uwzględnił do stażu pracy okresu przypadającego po powrocie wnioskodawcy z eksportu. Okres ten, obejmuje m. in. czas powrotu do kraju, dni urlopu wypoczynkowego dewizowego, rozliczenia w Biurze Eksportu, urlop rozłąkowy oraz dni wolne po eksporcie z tytułu różnic czasu pracy. Tak rozumiany okres „rozliczeń po eksporcie” nie został wymieniony w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ani jako okres składkowy, ani jako okres nieskładkowy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji trafnie uznał, że okresy przypadające po powrocie apelującego z tzw. budowy eksportowej (od 8 sierpnia 1981 r. do 31 grudnia 1981 r. i od 1 marca 1989 r. do 2 lipca 1989 r.) nie stanowią ani okresu składkowego, ani okresu nieskładkowego i dlatego nie mogą one zostać doliczone do ogólnego stażu ubezpieczeniowego. W przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem przewidziano jedynie, że okres, od którego zależą uprawnienia pracownicze, to tylko ten okres, o którym mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia, czyli okres urlopu bezpłatnego udzielonego na czas skierowania do pracy za granicą i przypadający bezpośrednio po nim okres niezdolności do pracy.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu art. 2 Konstytucji RP, naruszeniu przepisów prawa procesowego: art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz na naruszeniu prawa materialnego: 1) art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 27 ust. 1 pkt 2 i art. 32 w związku z art. 6 i 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; 2) art. 184 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 27 ust. 1 pkt 2 i art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 3 ust. 1 w związku z § 3 ust. 3 w związku z § 9 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. (w brzmieniu obowiązującym w latach 1988-1989); 3) § 12 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. (w wersji obowiązującej od 1 listopada 1975 r. do 29 stycznia 1982 r.); 4)

art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 3 ust. 1 w związku z § 3 ust. 3 w związku z art. § 14 ust. 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. (w brzmieniu obowiązującym w latach 1988-1989; 5) art. 184 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 32 w związku z art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a) ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku § 3 ust. 3 w związku z § 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. (w wersji obowiązującej w latach 1988-1989) oraz § 3 ust. 4 w związku z § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. (w wersji obowiązującej od 1 listopada 1975 r. do 29 stycznia 1982 r.); 6) art. 32 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji RP.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując iż jest ona oczywiście uzasadniona, jak również istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, co dotyczy w szczególności wykładni § 3, 9, 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (od dnia 10 lipca 1990 r. odpowiednio § 4, 10, 16) oraz art. 32 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wskazał, że brak jest w rozporządzeniu przepisu stanowiącego, iż przedłużony na podstawie § 9 ust. 4 oraz § 14 ust. 7 (w brzmieniu obowiązującym w czasie drugiego wyjazdu ubezpieczonego, tj. w okresie od 17 marca 1988 r. do 28 lutego 1989 r.) urlop bezpłatny nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Wręcz przeciwnie, biorąc pod uwagę treść § 3 ust. 1 i 3 w zw. z § 9 ust. 4 w zw. z § 14 ust. 7, nasuwa się wniosek, iż ustawodawca przewidział, że w przypadku niewykorzystania urlopu wypoczynkowego podczas pobytu za granicą lub też nieudzielenia czasu wolnego od pracy za granicą, przedłuża się urlop bezpłatny określony w § 3, a więc urlop, który wlicza się do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, pod warunkiem podjęcia przez pracownika pracy w terminie określonym w § 3 ust. 4 rozporządzenia. Zagadnienie to wywołuje rozbieżności w orzecznictwie. Skarżący wskazał wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2012 r., III UK 99/11, z dnia 3 marca 1999 r., II UKN 505/98, z dnia 18 marca 2015 r., I UK 269/14 oraz zawierające odmienne

rozstrzygnięcie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., III UK 167/12 i uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów, uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016 nr 2, poz. 29). Kwestia związana z ewentualnym uznaniem okresu przedłużenia urlopu bezpłatnego udzielonego z tytułu różnicy w czasie pracy wykonywanej za granicą za okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub za okres pracy górniczej, była rozstrzygana w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sposób niejednolity. O ile bowiem w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 1999 r., II UKN 505/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 365, wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2011 r., I UK 127/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 268 i wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2012 r., III UK 99/11, OSNP 2013 nr 11-12, poz. 133 uznano, że okres taki jest okresem pracy górniczej lub odpowiednio okresem wykonywania pracy w szczególnych warunkach, a zatem okresem składkowym, o tyle w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 r., III UK 13/11, LexPolonica nr 4363479 Sąd Najwyższy stwierdził, iż nie jest to okres składkowy, o którym stanowi art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. b ustawy o emeryturach i rentach, czyli okres zatrudnienia za

granicą. Kres niejednolitemu orzecznictwu zadała uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III UZP 1/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 255, w której wyraził pogląd, że okres urlopu bezpłatnego udzielonego pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy w wymiarze równym nieudzielonym w czasie zatrudnienia za granicą dniom wolnym od pracy, przewidziany w § 9 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem nie stanowi okresu składkowego przewidzianego w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż miał na względzie fakt, że pracownicy polscy zatrudnieni za granicą pozostawali w dwu stosunkach pracy - w terminowym zatrudnieniu przez jednostkę kierującą oraz na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w zakładzie macierzystym. Specjalne warunki zatrudnienia, kształtowane przepisami rozporządzenia, dotyczyły - w zakresie upoważnienia ustawowego - wyłącznie skierowania do pracy za granicą i tylko czasu skierowania. Przedmiot rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r., którym ustalono uprawnienie do urlopu bezpłatnego w zamian za dni wolne, mieszczący się w zakresie delegacji wynikającej z art. 298 k.p., mógł obejmować specjalne ukształtowanie statusu pracowniczego tylko pracowników skierowanych do pracy za granicą i tylko w czasie skierowania. Po powrocie z pracy na budowie eksportowej pracownicy związani byli jednym stosunkiem pracy, z macierzystym zakładem pracy, regulowanym przepisami Kodeksu pracy. Jeżeli wykorzystywali wówczas nieudzielone podczas pracy za granicą dni wolne w naturze i byli zwolnieni z obowiązku świadczenia pracy u macierzystego pracodawcy, uzyskiwali urlop bezpłatny w wymiarze odpowiadającym liczbie "odbieranych" dni wolnych na zasadach przewidzianych w art. 174 § 2 k.p., uwzględniających, że urlop bezpłatny nie jest wliczany do stażu mającego wpływ na uprawnienia pracownicze. Sąd Najwyższy stwierdził, że okres, od którego zależą uprawnienia pracownicze, to tylko okres, o którym mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia, czyli okres urlopu bezpłatnego udzielonego na czas skierowania do pracy za granicą i przypadający bezpośrednio po nim okres niezdolności do pracy. Tylko te okresy objęte były

regulacją stanowiącą *lex specialis* wobec art. 174 k.p.

Stanowisko zaprezentowane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r. zostało utrwalone w późniejszych wyrokach - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2016 r., II UK 16/15, LEX nr 2002505; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., I UK 108/13, LEX nr 1448693. Wbrew twierdzeniom skarżącego, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r. (I UK 269/14, LEX nr 1712807) również wpisuje się w stanowisko zaprezentowane w uchwale Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w wyroku tym przyjął, że zaprezentowany w powyższej uchwale podgląd prawny, chociaż dotyczący kwestii kwalifikacji okresu urlopu bezpłatnego udzielonego pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy w wymiarze równym liczbie nieudzielonych w czasie zatrudnienia za granicą dni wolnych od pracy z tytułu przekroczenia w trakcie zatrudnienia za granicą polskich norm czasu pracy, trzeba odnieść także do okresu, za jaki wypłacono pracownikowi ekwiwalent za urlop wypoczynkowy niewykorzystany w czasie trwania umowy o pracę na budowie eksportowej, a o jaki przedłużono urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy. Chybiony jest zatem argument skarżącego o rozbieżnościach występujących w orzecznictwie. Co istotne, nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934). Brak jest zatem podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt. 1 i 2 k.p.c.

Skarga kasacyjna nie jest również oczywiście uzasadniona. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK

622/15, LEX nr 2057365).

Skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że Sąd II Instancji nie wziął pod uwagę § 12 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (w wersji obowiązującej od 1 listopada 1975 r. do 29 stycznia 1982 r.), który dotyczył problematyki urlopu wypoczynkowego nabytego w czasie zatrudnienia za granicą i jego wykorzystania po powrocie do kraju. Podkreślił, że przepisy obowiązujące w czasie pierwszego wyjazdu ubezpieczonego znacząco różniły się od tych obowiązujących podczas drugiego wyjazdu i odesłał w tym zakresie do uzasadnienia podstaw kasacyjnych.

Po pierwsze, zabieg taki jest nieprawidłowy, bowiem wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130). Ponadto zauważyć należy, że w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych skarżący odwołał się do przywołanego już wyżej wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r. (I UK 269/14, LEX nr 1712807), przy czym przywołany przez skarżącego fragment orzeczenia pozostaje w sprzeczności z poglądem przyjętym ostatecznie przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w wyroku tym przyjął bowiem, że zaprezentowany w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r. podgląd prawny, trzeba odnieść także do okresu, za jaki wypłacono pracownikowi ekwiwalent za urlop wypoczynkowy niewykorzystany w czasie trwania umowy o pracę na budowie eksportowej, a o jaki przedłużono urlop bezpłatny w macierzystym zakładzie pracy. Okres korzystania przez ubezpieczonego z urlopu wypoczynkowego po zakończeniu umowy o pracę na

budowie eksportowej, a przed powrotem z urlopu bezpłatnego u macierzystego pracodawcy nie jest zatem uwzględniany w stażu składkowym i nieskładkowym ubezpieczonego.

Przechodząc do kolejnych uchybień Sądu II instancji świadczących o oczywistej zasadności skargi wskazał, że Sąd ten w ogóle nie odniósł się w uzasadnieniu wyroku do okresów: 8 sierpnia 1981 r. (jeden dzień, przejazd z zagranicy do kraju), 10 sierpnia 1981 r. (jeden dzień, rozliczenie w biurze eksportu), od 10 października 1981 r. do 15 października 1981 r. (za urlop rozłąkowy), od 14 listopada 1981 r. do 26 listopada 1981 r. (za urlop rozłąkowy), od 27 listopada 1981 r. do 1 grudnia 1981 r., od 4 grudnia 1981 r. do 31 grudnia 1981 r., od 1 marca 1989 r. do 2 marca 1989 r. (na przejazd z zagranicy do kraju), 3 marca 1989 r. (jeden dzień, rozliczenie w biurze eksportu), od 4 marca 1989 r. do 7 marca 1989 r. (na tropikalne badania lekarskie).

Zauważyć należy, że Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku wskazał, że spór w sprawie dotyczy zakwalifikowania okresów przypadających po powrocie do Polski z tzw. budowy eksportowej - od 8 sierpnia 1981 r. do 31 grudnia 1981 r. oraz od 1 marca 1989 r. do 2 lipca 1989 r. Łącznie okresy te stanowią 8 miesięcy i 22 dni, podczas gdy okres brakujący do 25-letniego stażu ubezpieczeniowego to 8 miesięcy i 4 dni. Wskazane powyżej przez skarżącego okresy, do których w jego ocenie Sąd Apelacyjny w ogóle się nie odniósł wynoszą łącznie jedynie 61 dni, a zatem ich zaliczenie do stażu pracy nie miałoby znaczenia dla odmiennego rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy.

Na marginesie rozważań należy wskazać, że w judykaturze utrwalony jest pogląd, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. jest usprawiedliwiony tylko w wyjątkowych okolicznościach, w których motywy wyroku są tak ułomne, że uniemożliwiają kontrolę oceny toku wyводу, który doprowadził do rozstrzygnięcia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271, z dnia 27 czerwca 2001 r., II UKN 446/00, OSNP 2003 nr 7, poz. 182). Takich wad nie można przypisać uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdyż jego treść pozwala na dokonanie kontroli orzeczenia, obejmującej prawidłowość wykładni i subsumcji. Trzeba mieć też względzie, że uzasadnienie wyroku sporządzane jest *ex post*, toteż nawet w przypadku naruszenia wymagań

dotyczących jego konstrukcji z zasady nie dochodzi do spełnienia przesłanki istotnego wpływu na rozstrzygnięcie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., I PK 88/14, LEX nr 1622121).

W dalszych rozważaniach dotyczących oczywistej zasadności skargi skarżący wskazał, że wyrok Sądu drugiej instancji zapadł z rażącym i nie budzącym wątpliwości pokrzywdzeniem ubezpieczonego. Zauważyć należy, że powołanie się w skardze kasacyjnej, że zaskarżony wyrok jest „rażąco niesprawiedliwy”, nie jest równoznaczne z tym, iż zaskarżony wyrok oczywiście narusza prawo. Rażąca niesprawiedliwość wyroku jest pojęciem subiektywnym, natomiast oczywiste naruszenie prawa mieści się w sferze obiektywnej i łączy się z obowiązkiem wskazania przepisów, które zostały naruszone w sposób zauważalny bez wgłębiania się w tekst przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 r., II UK 163/02, OSNP 2003 nr 18, poz. 13).

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

as